

Israel-Libanonkriget 2024: konfliktutveckling och regionala risker

Erika Holmquist, Samuel Neuman Bergenvall, Aron Lund

EFTER ELVA MÅNADER av krig i Gazaremsan har Israel vänt sig norrut, mot libanesiska Hezbollah. Konflikten vid den israelisk-libanesiska gränsen har sjudit på låg nivå sedan oktober 2023, men blommade ut i öppet krig i september. Hezbollahs generalsekreterare Hassan Nasrallah har dödats, den militära ledningen har decimerats och gruppen tycks mycket illa tilltygad. Risken för konfliktspridning och regional upptrappning är nu påtaglig. Detta märktes redan 1 oktober, när Iran genomförde ett storskaligt robotangrepp mot Israel, som väntas vedergälla attacken.

Karta 1. Karta över Mellanöstern.

Källa: Skapat av Marianna serveta (FOI).

Detta memo från FOI:s Mellanösternprojekt beskriver konfliktupptrappningen och dess bakgrund, och presenterar vissa tentativa slutsatser och frågeställningar till stöd för analys och policyutveckling inför 2025.

LIBANON OCH HEZBOLLAH

Libanon har ett särpräglat politiskt system, där fria val kombineras med religiös kvotering. Utländska stater har alltid spelat stor roll i landets politik. Vissa libanesiska partier förordar en nära allians med Iran och Syrien, medan andra föredrar exempelvis Saudiarabien och USA. Den libanesiska staten är bräcklig, regeringen har svårt att fatta beslut, och de politisk-religiösa fraktionerna saknar samsyn. Statsmakten har urholkats ytterligare av en svår ekonomisk och politisk kris sedan 2019. Sedan 2022 leds landet av en kraftlös expeditionsminister medan presidentposten står vakant. Valutan har förlorat större delen av sitt värde och den offentliga förvaltningen vittrar sönder. Staten kan inte meningsfullt avlöna sina anställda, inklusive militärer och poliser. Redan före krigsutbrottet 2024 stod med andra ord Libanon inför risken att falla sönder som stat.

Många shiamuslimska områden i Libanon behärskas av Hezbollah, en islamistisk och Iranstött rörelse som växte fram som motståndsrörelse under Israels ockupation av landets södra delar på 1980-talet. Gruppen har fungerat som en ”stat i staten” i sina delar av Libanon, och den är avsevärt starkare än den libanesiska armén. Sverige och EU betraktar Hezbollahs militära gren som en terroristorganisation.¹

Israel retirerade från Libanon år 2000, men krig rasade återigen sommaren 2006. Sedan dess har vapenvilan i stort sett hållit, fram till förra året. Underhandsöverenskommelser hjälpte till att hålla de stundom uppfammande våldsamteterna under kontroll.

En FN-insats med cirka 10 000 soldater, Unifil, är satt att övervaka vapenvilan. Unifil ska också säkerställa

att Hezbollah retirerar norr om Litanifloden, i enlighet med FN:s säkerhetsråds resolution 1701, från 2006. En tidigare resolution, 1559, från 2004, kräver att Hezbollah ska avväpnas. Hezbollah har helt ignorerat FN-kraven, vilket lett till israelisk kritik mot Unifil. FN-observatörerna har likväl kunnat spela en viss roll som politisk buffert och genom att hjälpa parterna att deeskalera kriser.²

I praktiken vilade det spända lugnet vid gränsen inte på FN, utan på ömsesidig avskräckning. Israels förmåga att skada Hezbollah och Libanon var väl känd. Även Hezbollah hade dock, med iransk och syrisk hjälp, byggt upp en avskräckningsförmåga i form av en stor arsenal av robotar, raketer och drönare.³ Israel tog mycket allvarligt på hotet. Landets säkerhetsmyndigheter uppgavs 2023 ha trots att Hezbollah skulle kunna avfyra 6 000 raketer dagligen i början av en konflikt och därefter 1 500–2 000 under längre tid.⁴

GNISTAN FRÅN GAZA

Det krig som nu rasar i Libanon är en direkt följd av kriget i Gaza, som inleddes med att den palestinska islamiströrelsen Hamas angrep Israel för att döda civila och ta gisslan, den 7 oktober 2023.

Hezbollah valde följande dag att bryta vapenvilan och inleda småskaliga attacker mot norra Israel. Israel besvarade systematiskt attackerna och började med tiden även slå till mot misstänkta mål vid gränsen mer allmänt. Hezbollah fortsatte emellertid att attackera, utifrån antagandet att gruppens raket- och robotarsenal skulle avskräcka Israel från större motanfall. Trots att bägge sidor huvudsakligen riktade sig mot militära mål, ledde våldsamheterna till att tiotusentals civila på båda sidor gränsen tvingades lämna sina hem.

FAKTARUTA: MOTSTÅNDSAXELN

Begreppet ”motstånd saxeln” (persiska: mehvar-e moghavemat; arabiska: mihwar al-muqawama) beskriver ett regionalt samarbete som kretsar kring det iranska revolutionsgardet och dess gren för utlandsoperationer, Qudsstyrkan.

Iran: Den iranska regeringen

Syrien: Den syriska regeringen

Jemen: Houthirörelsen, som styr stora delar av Jemen sedan 2014

Libanon: Hezbollah

Irak: Kataeb Hezbollah, Kataeb Imam Ali, med flera shiamiliser

Palestina: Hamas, Islamiska jihad och vissa mindre grupper

Hezbollahs agerande följde en strategi som samordnats mellan flera Iranstödta aktörer inom den Irandominerade regionala pakt som kallar sig ”motstånd saxeln” (se faktaruta).

Motstånd saxelns medlemmar inledde efter 7 oktober-massakern olika typer av angrepp mot Israel eller USA:s trupper i Irak och Syrien, och klargjorde att de avsåg att fortsätta fram till att en vapenvila trätt i kraft i Gazaremsan. Houthirörelsen i Jemen angrep även handelsfartyg i Röda havet och Adenviken, både för att skada Israels ekonomi och för att tvinga fram konflikt med USA och dess allierade. Motstånd saxelns mål var att stödja Hamas och binda upp israeliska resurser utan att korsa tröskeln till krig, samt att skapa incitament för USA att genomdriva ett eldupphör i Gazaremsan.

USA har sedan oktober 2023 givit kraftfullt stöd till Israel, samtidigt som man har motarbetat konflikt-spridning och upptrappning. Washington har särskilt bekymrat sig över risken för ett storkrig mellan Israel och Iran, vilket USA skulle ha svårt att stå utanför. Libanonfronten ansågs vara en särskild riskfaktor, i det avseendet. Dels var Hezbollah så viktigt för motstånd saxeln att Iran skulle kunna frestas att ingripa om gruppen hotades, och dels gjorde Hezbollahs förbindelselinjer genom Syrien och Irak att ett krig i Libanon lätt kunde spridas regionalt. Hezbollahs robot- och raketbaserade avskräckningsstrategi gjorde också att våldsamheter vid gränsen skulle kunna eskalera mycket fort, inklusive som en följd av misstag eller felbedömningar.

USA uppges ha arbetat intensivt under hösten 2023 med att avstyra israeliska planer på en attack mot Libanon.⁵ Vita huset påstås bland annat ha stoppat ett försök att döda Nasrallah.⁶ USA har senare försökt övertyga Hezbollah om att sluta ett separat eldupphör med Israel, frikopplat från de misslyckade försöken att nå en vapenvila i Gaza. Hezbollah har envist slagit ifrån sig alla sådana förslag.⁷

Risken att konfliktklustret kring Gaza skulle utmytna i ett större regionalt krig blev mycket konkret under ett par nervpirrande veckor i april 2024. Efter att Israel bombat iranska mål i Syrien, svarade Iran med att – för första gången någonsin – gå till direkt angrepp mot Israel, genom ett storskaligt robot- och drönan-angrepp. Tack vare stöd från USA och vissa väst- och arabländer lyckades Israel stoppa nästan alla projektiler. Man valde därefter att vedergälla angreppet med ett sofistikerat angrepp mot ett luftvärnssystem nära en kärnteknikanläggning, men i demonstrativt liten skala, troligen efter amerikanska förmaningar.⁸ Den akuta krisen klingade då av, även om Gazakriget och de regionala våldsamheterna fortsatte.

UPPTRAPPNINGEN TILL KRIG 2024

Under sommaren 2024 märktes tecken på att Israel börjat lägga om sin strategi. Striderna i Gaza hade då minskat i intensitet, även utan vapenvila. Samtidigt ökade trycket på regeringen att hjälpa evakuerade israeler återvända hem till norra Israel.⁹ Försvarsminister Yoav Gallant hade redan 2023 förklarat att man skulle tvinga bort Hezbollah från gränsen och genomdriva resolution 1701, med våld om nödvändigt, eftersom detta var en förutsättning för att internflyktingarna skulle kunna återvända.¹⁰ Han upprepade liknande varningar i maj 2024¹¹. Hezbollah stod emellertid fast vid motståndssaxelns linje om att fortsätta attackerna för en vapenvila i Gaza.

Under sensommaren 2024 förvärrades läget. I slutet av juli dödade Israel i snabb följd både Hezbollahs militärchef Fouad Shukur i Beirut och Hamasledaren Ismail Haniyeh i Teheran, vilket återigen väckte frågor om USA:s förmåga att stoppa ett regionalt krigsutbrott.¹² Hezbollah replikerade med ett stort raketangrepp 25 augusti, delvis hejdat av förebyggande israeliska anfall.¹³ Gruppen signalerade dock samtidigt att den inte ville se ett fullt krig eller störa samtalen om eldupphör i Gaza.¹⁴ Konflikten reglerades alltså fortfarande av politiska hänsyn och betraktades av Hezbollah som en påtryckningsmetod, inte som en militär kraftmätning i vanlig mening.

Vid någon punkt under sommaren tycks Israel ha fattat beslut om att lösa Hezbollahproblemet militärt. Den första uppenbart krigsförberedande insatsen kom 8 september, när israeliska specialstyrkor angrep en bergrumsanläggning i Syrien.¹⁵ Israel har länge gjort gällande anläggningen användes av ett syriskt försvarsforskningsinstitut för att tillverka precisionsvapen åt Hezbollah, med iransk inblandning.¹⁶ Israel hade tidigare flygbombat anläggningen flera gånger. Att man nu genomförde en mer riskabel helikopterråd kunde tolkas som att Israel skyndsamt behövde slå ut en nyckelnod i Hezbollahs kedja av vedergällningsförmågor, vilket förebådade ett ökat fokus på Sydlibanon.¹⁷

Den 17 och 18 september exploderade hundratals personsökare och radiokommunikationsapparater, av modeller som användes av Hezbollah. Dödsfallen var relativt få men tusentals personer sårades, vilket troligen åsamkade Hezbollahs inre samband och organisation stor skada. Explosioner sades också ha skett i Syrien, och bland de sårade i Beirut fanns Irans ambassadör.¹⁸ Det israeliska säkerhetskabinettet antog samtidigt ett nytt officiellt krigsmål: att invånare i norra Israel skulle kunna återvända hem.¹⁹ Under tiden sändes trupper norrut och flygangreppen i Libanon trappades upp dramatiskt. Hundratusentals libaneser började fly norrut, och mot

slutet av månaden dog flera hundra personer per dag.²⁰ Hezbollah svarade med tyngre raketer och avfyra för första gången en korträckviddig ballistisk robot den 25 september.²¹ Men det var uppenbart att organisationen var försvagad och varken klarade att avskräcka israelisk upptrappning eller hänga med i den brant stigande eskalationskurvan. Den 27 september följde det angrepp i Beiruts södra förorter som dödade generalsekreteraren Hassan Nasrallah och andra Hezbollahledare, samt en iransk revolutionsgardesofficer, Abbas Nilforoushan.²²

Israel inledde strax därefter småskaliga räder över gränsen, och avslöjade samtidigt att man redan länge hade bedrivit diskreta specialförbandsoperationer i södra Libanon.²³ I början av oktober började också reguljära arméförband rulla över gränsen.²⁴ Bland de markförband som används märks 36:e och 98:e divisionen.

Hezbollah försökte efter förmåga bemöta invasionen med gerillataktik och bakhåll, och fortsatte beskjuta Israel med raketer och robotar. Den övriga motståndssaxeln trappade också upp sina attacker, men kunde inte påverka Israel. Blickarna riktades därför alltmer mot Iran.

Den 1 oktober avfyra Iran minst 180 ballistiska medeldistansrobotar mot Israel. Till skillnad från i april 2024 slog nu många robotar ner i Israel, främst i och kring israeliska flygbaser. Israel hävdar att skadorna ändå var mycket begränsade.²⁵ Iran förklarade att attacken utgjorde ett svar på attentaten mot Haniyeh, Nasrallah och Nilforoushan, och att målen var militära installationer.²⁶ Man varnade samtidigt för att om Israel svarar militärt kommer Iran utföra ett större angrepp mot israelisk infrastruktur. Israel har dock inte låtit sig avskräckas, utan har tvärtom flyttat fler trupper till nordgränsen och lovat hård vedergällning. Enligt *Wall Street Journal* kan angreppen riktas mot iranska olje- eller kärnteknikanläggningar.²⁷ USA:s president Joe Biden har gjort klart att även om USA stödjer ett ”proportionerligt” israeliskt svar, vill man inte att det ska riktas mot kärnteknikprogrammet.²⁸ Enligt USA:s president Biden diskuteras ett eventuellt svar mot Irans oljeindustri.²⁹

ISRAEL – FRÅN KRIS TILL HYBRIS?

Att Israel har velat driva Hezbollah från sin nordgräns har stått klart länge, men att angreppet sker just nu kan ha flera förklaringar. En orsak är att Hamas till stora delar slagits ut som militär organisation, om än inte som gerillarörelse och politisk kraft. Israel har fram tills nu försökt undvika ett tvåfrontskrig. Tidpunkten för operationen sker också efter att förhandlingarna om eldupphör och gisslan i Gaza har gått i stå. Det beror bland annat på den israeliska regeringens ovilja att lämna Gazaremsans gräns mot Egypten (”Filadelfikorridoren”),

vilken tidigare använts för att smuggla iranska raketer till Hamas.³⁰ USA:s ansträngningar att övertyga Hezbollah om ett separat avtal, utan Gazavapenvila, har uppenbarligen också fallerat. Det är troligen även så att det förestående amerikanska valet skapar ett tidsfönster inom vilket Israel åtnjuter ökat handlingsutrymme.

Operationen, som har döpts till Nordliga pilar, inleddes, som nämnts ovan, med en serie spektakulärt framgångsrika angrepp mot Hizbollahs ledning, kommunikationskapacitet och raket- och robotarsenal. Den sammantagna effekten tycks ha varit att punktera Hizbollahs avskräckningsplan, genom att paralysera eller skada gruppens förmåga att utlösa ett massivt raket- och robotanfall. Israel kunde således eskalera hela vägen till en markinvasion utan att Hizbollahs fruktade storan-grepp realiserades.

Den israeliska försvarsmakten beskriver sina mark-operationer som ”begränsade, lokala och riktade räder, och menar att målet är begränsat till att förstöra Hizbollahs infrastruktur i gränsområdena.³¹

Det är dock mycket tveksamt om en begränsad markoperation skulle kunna få Hizbollah att upphöra med raketbeskjutning mot norra Israel, och risken för ”mission creep” är därför påtaglig. Det går heller inte att utesluta att Israel i själva verket har som avsikt att låta armén fortsätta norrut, för att försöka militärt besegra Hizbollah på det sätt som man gjort med Hamas. Det är också möjligt att israeliska ledare med tiden utvecklar mer ambitiösa mål om att långsiktigt omskapa den politiska ordningen i Libanon.

Israels vägval i både Gaza och Libanon bör, hur som helst, tolkas mot bakgrund av landets militära tänkande och doktriner. Grundsatserna i Israels militärstrategi och säkerhetspolitik har under senare tid reviderats, vilket också gäller Israels hotbildsuppfattning i stort.

Hamasangreppet i oktober 2023 överraskade inte bara Israel, utan rev också ned den israeliska säkerhetsdoktrinen grundstommar: avskräckning, tidig varning och försvar av hemmafronten. Månaderna före den 7 oktober 2023 tycks Israel ha varit redo för ett angrepp från Libanon, men inte alls från Gaza. Den militära underrättelsetjänsten Aman varnade att Hizbollah kunde initiera krigshandlingar, medan Israels försvarschef påstod att Gaza var stabilt.³²

Utifrån israelisk säkerhetsdoktrin är markinvasionerna av Gaza och Libanon primärt ett uttryck för behovet att återupprätta Israels avskräckningsförmåga, genom operationer som leder till militär seger.³³

De exemplifierar därmed ett skifte i Israels militärstrategiska tänkande, vilket inleddes redan åren före Hamasangreppet.

Under större delen av 10-talet prioriterade Israel dolda gråzonsoperationer i norr, benämnt Mabam-operationer.³⁴ Dessa riktades framför allt mot Syrien, och flygvapnet och Aman spelade huvudrollerna. I Gaza använde Israel istället så kallad ”gräsklippning”, det vill säga begränsade militära operationer, helst utan markförband, för att regelbundet beskära Hamas militära förmåga.

Mabamoperationerna fick utstå hård intern israelisk kritik för att de inte lyckats motverka Hizbollahs förmågeuppbyggnad och Irans växande regionala inflytande. Det bidrog till att Israel år 2020 antog ett nytt operativt koncept, ”Definitiv seger”. Hizbollah och Hamas skulle inte längre betraktas som asymmetriska hot, utan som ”raketbaserade terrorarméer”, det vill säga närmast konventionella antagonister. Det nya operativa konceptet innebar dessutom en återgång till en traditionell tolkning av begreppet seger. Istället för snävt begränsade mål syftade begreppet nu till att besegra motståndaren militärt. Inom israeliskt militärstrategiskt tänkande har man parallellt lagt ökad vikt vid större armémanövrer, preventiva anfall och ockupation av territorier.³⁵

I Israel upplevs de militära åtgärderna i Gaza och Libanon hittills som framgångsrika. Det har bidragit till att landets beslutsfattare i ökad grad tycks se den pågående regionala konflikten som en möjlighet att omforma Mellanöstern i enlighet med Israels intressen. I ett tal till nationen den 28 september talade Premiärminister Benjamin Netanyahu om ett nytt krigsmål, att ”ändra maktbalansen i regionen för årtal framöver”.³⁶

Sådana uttalanden handlar framför allt om att försöka minska Irans inflytande. Israeliska politiker och analytiker betraktar Iran som motorn bakom de ick-estataliga aktörer som hotar Israel, inte minst eftersom att landet fungerar som Hizbollahs uppbackare och beskyddare. Men Iran är också en farlig motståndare i egen rätt, vilket demonstrerades genom robotattacken den 1 oktober.

Till saken hör att Irans kärnteknikprogram är långt framskridet. Landet beskrivs ofta som en ”tröskelstat”, som snabbt skulle kunna utveckla ett kärnvapen den dag man beslutar sig för det. Det skulle troligen bara ta några veckor att producera tillräckligt mycket höganrikat uran för en första kärnladdning. Det är okänt i vilken mån Iran även har gjort förberedelser för att konstruera själva bomben och montera den i ett bärarsystem, exempelvis en ballistisk robot.

Iranskt kärnvapeninnehav skulle gå stick i stäv med den så kallade Begindoktrinen, vilken föreskriver att Israel måste trygga sitt regionala kärnvapenmonopol – med militära medel om så krävs.³⁷

En annan utmaning för Israel är att landet inte längre bara beskjuts av ickestatliga aktörer i Gaza och Libanon, utan också av Iranallierade grupper i Syrien, Jemen och Irak. För att avskräcka det regionala robot- och drönarhotet har det israeliska flygvapnet vid två tillfällen flygbombat den jemenitiska hamnstaden Hodeidah, bortåt 180 mil från Israels sydspets.

Israel kommer sannolikt fortsätta att genomföra militära operationer i Libanon, Gaza och regionen i stort. Landet står inför en rad olösta säkerhetsutmaningar samtidigt som den senaste tidens operationer har resulterat i ökat självförtroende inför landets förmåga att lösa utmaningar med militära medel.

HEZBOLLAH EFTER NASRALLAH

Hezbollah är av allt att döma allvarligt skadat. Gruppen har lidit tusentals förluster, i döda och sårade. Det är visserligen en relativt liten andel av den totala medlemskaderen, som troligen räknas i tiotusental, men förlusterna är inte jämnt fördelade. Mycket stora delar av gruppens ledarskikt har eliminerats. Det är dessutom troligt att personsökar- och walkie-talkie-attackerna i september skadade viktiga mellanlager i organisationen, exempelvis sambands- och snabbinsatspersonal.

Detta betyder inte att Hezbollah är utslaget. Man har lyckats åsamka Israel förluster i de inledande markstriderna, och gruppens raket- och roboteld mot Israel har fortsatt utan uppehåll. Även den politiska verksamheten och medieproduktionen har fortgått, exempelvis via partiorganet al-Manar.

Gruppens grundläggande strategi överlevde dock inte september månad, och i efterhand verkar det uppenbart att Hezbollah gjorde en allvarlig felbedömning av läget. Gruppens agerande efter oktober 2023 baserades på uppfattningen att man i skydd av sin avskräckningsarsenal skulle kunna bedriva våldsamma påtryckningar mot Israel, under krigströskeln. Det var ett medvetet risktagande, men Hezbollah verkar ändå ha överraskats när Israel svängde norrut i september 2024. Gruppens moteskalation med raketer och robotar höll inte tillnärmelsevis jämna steg med den israeliska upptrappningen, och Hezbollahs beryktade avskräckningsförmåga upplöstes snart i tunna luften.

Det kan finnas olika förklaringar till detta. En är att Hezbollahs lednings- och samordningsförmågor var så nedsatta efter de inledande underrättelse- och specialoperationerna att gruppen aldrig ens försökte leverera ett samlat svar, i brist på förtroende för den egna kapaciteten. En annan är att Hezbollah (kanske under Irans inflytande) in i det längsta hoppades kunna undvika fullt krig, och helt enkelt dröjde för länge. Det är

förstås också möjligt att Hezbollahs förmågor aldrig var så omfattande, eller så lättmobiliserade, som både Israel och gruppens anhängare hade trott.

Vad skälet än var blev resultatet att Hezbollah under september 2024 fortsatte att försöka agera enligt principen om symmetrisk och gradvis upptrappning, utan att anpassa sig till att Israel var på väg att överge det gångna årets spelregler och eskalera till fullskaligt krig.

För att skylta över sitt misslyckande och gjuta mod i anhängarna har Hezbollah försökt projicera en bild av stabilitet och kontinuitet. I ett tal 30 september hävdade biträdande generalsekreteraren Naim Qasem att Hezbollah kunde hantera även dessa allvarliga förluster, eftersom ”det finns alternativ och reserver som är redo när ledaren skadas, oavsett dennes position”. Han klagade på att attackerna till stöd för Gaza kommer att fortsätta, utöver att man kommer att bekämpa israeliska intrång i Libanon, och pekade på långdistansattacker i 150 km-klassen som bevis för att Hezbollah fortfarande har avancerade förmågor. Qasem meddelade också att Nasrallahs efterträdare ska utses så snart som möjligt, men underströk att gruppens strategi är fastlagd – en ny ledare kommer inte att innebära en ny politik.³⁸

Hur och i vilken mån Hezbollah kan rekonstruera sin organisation och roll i Libanon kommer att påverkas kraftigt av två samtidiga utmaningar: karaktären på kriget mot Israel, samt den interna utvecklingen i Libanon.

Politiskt sett kommer Hezbollah troligen försöka lämna det havererade avskräckningsnarrativet bakom sig, för att istället återuppväcka den motståndslögik som rådde under krigen 1982–2000 och 2006: gerillan vinner genom att inte förlora. Detta kommer dock kräva en seglivad och synlig väpnad kamp inne i Libanon, parat med kontinuerlig disruptiv eldgivning in i Israel. Det är inga enkla uppgifter i dagsläget.

Samtidigt måste Hezbollah hantera de inomlibanesiska spänningar som följer av att gruppen har försvagats så dramatiskt, samtidigt som kaoset i Libanon tilltar. Redan före 2023 hördes varningar för att landets sönderfall kunde leda till ett nytt inbördeskrig. Den risken är nu avgjort högre. En viktig indikator på höjd inre konfliktrisk vore om andra libanesiska partier börjar söka utländskt stöd och beväpna sig. En annan viktig indikator vore om exempelvis Israel eller USA uttalar en vilja att permanent förändra status quo i Libanon och bryta landets band till Syrien och Iran.

IRAN: ORO ÖVER FÖRSVAGAD AVSKRÄCKNING

Krigen i Gaza och Libanon har ställt Iran inför den svåraste säkerhetspolitiska utmaningen sedan Iran-Irakkriget på åttiotalet. Den iranska robotattacken

1 oktober visar hur allvarligt Iran ser på situationen och vilka risker landet är berett att löpa i sin konflikt med Israel.

Iran har framstått som handfallet inför Israels framgångsrika operationer mot Hezbollah, och landets trovärdighet som ledare för den så kallade motstånd saxeln har ifrågasatts. Trovärdighetsfrågan var förmodligen en bidragande orsak till att Iran beslöt att utföra 1 oktober-attacken mot Israel, men det viktigaste skälet är sannolikt att det senaste årets konfliktutveckling har skadat Irans avskräckningsförmåga.

Det iranska ledarskapet var troligtvis inte informerat om detaljerna kring Hamas attack mot Israel den 7 oktober 2023. Den efterföljande utvecklingen har givit upphov till en knepig iransk balansakt mellan att upprätthålla motstånd saxelns trovärdighet och samtidigt hålla kriget borta från iranskt territorium. Dilemmat blivit allt tydligare under krigets gång. Iran och Hezbollah har i många fall inte levt upp till sin hårda retorik, och istället agerat mer återhållsamt än väntat. Ibland har det framstått som att houthierna i Jemen har varit de som hållit motstånd saxelns fana högst. Utåt har Iran konsekvent uttryckt sitt stöd för Hamas och uppmanat sina allierade att sätta press på Israel, men man har vid olika tillfällen via mellanhänder signalerat till USA att man vill undvika upptrappning.³⁹

Kriget har medfört vissa fördelar för Iran. Den iranska regimen har kunnat luta sig tillbaka och se på när Israels kampanj i Gaza – med oavbrutna flygbombningar, höga civila dödsiffror, otaliga folkförflyttningar och svält – har lett till växande kritik från omvärlden.⁴⁰ Den israeliska regeringens prioritering av militära målsättningar framför fritagning av gisslan har också polariserat det israeliska samhället. Kriget har dessutom skapat en efterlängtd möjlighet för Iran att plocka politiska poäng i Mellanöstern, eftersom det gjort Teheran till en part som övriga stater i regionen måste samtala med. Den arabiska gatans stöd för palestinierna har åtminstone tillfälligt stoppat normaliseringsprocessen mellan Israel och Saudiarabien, en av arabvärldens viktigaste stater. Den bilaterala relationen mellan Iran och Saudiarabien är nu mer stabil än på länge, om än inte vänskaplig. Om Hezbollah på längre sikt kan klara sig ur krisen och bygga upp ett hållbart gerillamotstånd mot Israel i Libanon, på samma sätt som under 1990-talet, kan detta också ha fördelar för Iran. Ett sådant gerillakrig kan användas för att dränera Israels resurser och stärka Iran politiskt. Det skulle emellertid inte ändra det faktum att Hezbollah inte längre effektivt kan spela rollen som latent hot och iransk ”andraslagsförmåga” på Israels nordgräns.

En rad händelser under våren och sensommaren 2024 har belyst att Irans avskräckningsförmåga är försvagad. Israels attack mot det iranska konsulatet i Damaskus i april 2024 blev startskottet för en, ur iransk synvinkel, negativ spiral som vi ännu inte har sett slutet på. Kanske för att visa handlingskraft inför sina partner inom motstånd saxeln, beslutade sig Iran för att genomföra en svarsattack direkt från iranskt territorium. Det var ett avsteg från principen om att alltid attackera fiender indirekt. Eftersom de flesta av Irans robotar sköts ner av Israel och dess allierade gick attacken förmodligen sämre än förväntat. Trots det utmålades den som en stor seger i iransk media. Revolutionsgardets befälhavare Hossein Salami påstod senare att detta är Irans nya modus operandi, och att alla israeliska attacker mot Iran kommer att besvaras direkt från iranskt territorium.⁴¹ Men när Israel som svar på Irans attack slog mot Irans ryska robotförsvaret (S-300) vid flygbasen i Esfahan var undermineringen av Irans militära trovärdighet igång.⁴²

Strax därefter, i maj 2024, dog Irans president Ebrahim Raisi och utrikesministern Hossein Amir-Abdollahian i en helikopteryllycka, vilken enligt den officiella utredningen berodde på svår väderlek.⁴³ De plötsliga dödsfallen banade väg för valet av en ny president med en relativt mer reformistisk och västvänlig profil, Masoud Pezeshkian. Det tyder på att regimen ser ett behov av att mildra sin hårdföra framtoning både internt och externt. Mordet på Hamasledaren Ismail Haniyeh, som skedde efter Pezeshkians installationsceremoni i Teheran den 30 juli, var bekymmersamt för Iran. Budskapet att de iranska ledarna inte ens är säkra i sin egen huvudstad gick dem knappast förbi. Det faktum att man sedan valde att avvakta med vedergällning för att undvika upptrappning, bidrog troligtvis till Israels beslut att inleda den nuvarande kampanjen för att decimera Hezbollah.

Hezbollah är Irans tveklöst viktigaste allierade och Irans viktigaste tillgång i avskräckningsstrategin mot Israel. Den israeliska offensiven i Libanon är därför mycket oroande för Iran, och det framstår i viss mån som om Israel försöker provocera fram precis det som Iran har försökt undvika – ett fullskaligt regionalt krig med direkta konfrontationer mellan Iran, Israel och USA. Både Iran och Israel vet att Irans förluster skulle bli stora i en sådan konflikt, och Teheran vill, till syvende og sist, inte riskera att regimen hotas. Iran behöver därför återetablera sin avskräckningsförmåga, utan att hamna i en situation som innebär konflikt på iranskt territorium.

I och med direktattacken mot Israel den 1 oktober framstår det dock som att Iran nu riskerar just ett

sådant fullskaligt krig med Israel. Det är svårt att se hur utvecklingen nu ska kylas ner. Attacken kan emellertid tolkas på flera olika sätt. Det faktum att de militära effekterna verkar ha varit små kan innebära att Irans förmåga har överskattats, men det kan också förstås som att syftet främst var politiskt. Det är exempelvis möjligt att den iranska regeringen hoppas på att USA:s ovilja att dras in i krig med Iran kommer vara en faktor som bromsar utvecklingen och lugnar situationen. En annan lärdom är att Teheranregimen är redo att ta förluster för att uppnå sina mål. En kris som får befolkningen att ”samlas runt flaggan” kan dessutom ha värde för Irans ledare, som åtnjuter rekordlåg inhemskt stöd.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att Irans agerande drivs dels av ett behov av att återskapa landets skadade avskräckningsförmåga, och dels av behovet att upprätthålla sin trovärdighet som ledare för motståndssaxeln, inför både utländska allierade och regimanhängare i Iran. Försvagningen av Hamas och Hezbollah, tillsammans med det faktum att Irans robotattacker haft så begränsad militär effekt, är troligen något som allvarligt oroar regeringen i Teheran. De uppvisade bristerna i Irans avskräckningsförmåga kommer troligtvis gynna de röster i Iran som menar att landet nu bör gå framåt i sin utveckling av kärnvapen.

AVSLUTANDE DISKUSSION

Detta FOI-memo har översiktligt beskrivit hur Gaza-konflikten spridits till Libanon och ökat spänningarna i Mellanöstern. Israels krig mot Hezbollah i Libanon är fortfarande i sitt inledningsskede, och upptrappningen mellan Iran och Israel fortsätter i skrivande stund. Icke desto mindre kan det vara av värde att lyfta fram vissa generella drag i den utveckling som beskrivits ovan.

En slutsats är att ingen aktör eller konstellation av aktörer i regionen tycks kunna uppstå tillräckligt effektivt ledarskap för att hejda konfliktspridningen, trots idoga varningar för konsekvenserna. Ett år efter Gazakrigets utbrott har ett nytt, våldsamt och instabilt normalläge etablerats i flera delar av Mellanöstern – från sjöfartsattackerna utanför Jemen till det nu uppblåsande kriget i Libanon och den iransk-israeliska våldspiralen. FN har inte varit ett effektivt forum för att hantera problemen. USA och västländerna har agerat reaktivt för att släcka bränder, men inte lyckats bryta utvecklingen.

Politiska hänsyn åsido var det enklaste (möjligen enda) sättet att avbryta krisupptrappningen troligen att genomdriva en vapenvila i Gaza. Ett sådant avtal skulle i praktiken innebära att Hamas överlever som organisation, om än i försvagad form, i utbyte mot gisslans

frigivning. Parterna har länge förhandlat om den typen av avtal under amerikansk ledning, med stöd också från Qatar och Egypten. Men inget avtal har kommit till stånd. I praktiken krävdes troligen mer handfasta amerikanska påtryckningar mot Israel, och framför allt mot premiärminister Netanyahu, som även av sina egna regeringsmedlemmar anklagas för att sabotera den amerikanska medlingen.⁴⁴

Så skedde emellertid inte, och i nuläget är det inte längre givet att ett eldupphör i Gaza kan erbjuda en lösning. Libanonkriget lär försvåra fortsatta samtal, och en vapenvila i Gaza lär inte heller ge samma regionala nedkylningseffekt, nu när Israel också har trupp i Libanon. De Iranvänliga krafternas anledning att elda på den regionala oron skulle ju i så fall bara ha flyttat från ett område till ett annat.

En relaterad slutsats är att konflikterna mellan Israel och den Iranledda motståndssaxeln inte är stormaktsdrivna. De verkar i själva verket bara påverkas i begränsad utsträckning av stormakterna, trots det stora globala intresset för situationen i Mellanöstern.

Inte ens USA, som är den överlägset mest inflytelserika internationella aktören i Mellanöstern, har kunnat få kontroll över läget. USA saknar allt meningsfullt inflytande över Iran och dess allierade, och det internationella läget har gjort det omöjligt att enrollera Ryssland och Kina i gemensamma påtryckningar. Mer uppseendeväckande är att USA återkommande misslyckats med att få Israel att respektera amerikanska intressen, trots Bidens försök att vinna inflytande över Israel genom att innesluta landet i en varm ”björnkram” av överväldigande politiskt och militärt stöd. Israel har helt enkelt tagit emot stödet och sedan fortsatt ignorera USA:s krav. Problemet hänger samman med inrikespolitiska lösningar som omöjliggör effektiva påtryckningar mot Israel – särskilt påtagligt under den pågående valkampanjen, där båda presidentkandidater tävlar om att framstå som Israels bästa vän. Bidenregeringen har därför gång på gång misslyckats med att påverka Israel, till och med när Netanyahu tagit strid mot USA:s egna uttalade målsättningar – exempelvis angående biståndsinförseln och vapenvilan i Gaza eller undvikandet av ett krig i Libanon. USA:s i teorin stora inflytande är, med andra ord, kraftigt beskuret i praktiken.

En tredje slutsats är att det just nu, och de närmaste månaderna, finns en bekymmersam risk för fortsatt upptrappning. Det gäller i Libanon och dess närområde, inklusive Syrien, men också mer generellt mellan Israel och Iran.

Stämmningsläget bland beslutsfattare och militära bedömare i Israel tycks sedan 2023 ha skiftat från oro

och kris till att nu, i samband med Libanonkriget, nå en självsäkerhet som närmar sig hybris. Den Iranledda motstånd saxelns kraftigt försvagade position kan tolkas av Israels ledarskap som en historisk möjlighet man inte har råd att förspilla. Detta kan göra Israel mer benäget att försöka lösa sina säkerhetsutmaningar med militära medel, och kanske utvidga ambitionerna i Libanon bortom de ursprungliga krigsmålen. Det höjer också risken för en direkt militär konfrontation med Iran.

Regimen i Teheran agerar samtidigt ovanligt offensivt och tar höga risker. Det beror sannolikt på att man upplever sig stå med ryggen mot väggen, och inte längre har samma förmåga att pressa Israel och USA genom ombud. Det iranska robotanfallet den 1 oktober har skapat en förhöjd konfliktrisk i närtid, i och med att båda sidor lovar fortsatt vedergällning. En sådan våldsamt hämndspiral kan bli synnerligen destruktiv, och skulle

även kunna suga in USA på Israels sida. Ett tänkbart utfall är också att Iran reagerar genom att till sist försöka kliva över tröskeln till kärnvapenklubben.

Situationen är emellertid inte nattsvart. Just att läget nu blivit så allvarligt skulle, paradoxalt nog, kunna få en tillnyktrande effekt. I grund och botten vill de flesta stater i regionen undvika en storkonflikt. Det gäller troligen även ledningen i Israel, och det gäller utan tvekan många israeler. Risken för att amerikanska styrkor ska dras in i en israelisk-iransk konflikt kan dessutom uppmuntra till mer energiska åtgärder från USA:s sida. Om den nuvarande iransk-israeliska vedergällningsspiralen kan desarmeras, vore det dessutom andra gången på kort tid som det sker, efter krisen i april. En så tydlig demonstration av att ingen sida egentligen önskar ett storkrig skulle i sig kunna ha positiva effekter på konfliktodynamiken. ■

Slutnoter

- 1 Hezbollah klassas som en terroristorganisation av Israel, USA och flera andra länder, men inte av FN. Gruppens militära gren är sedan 2013 terrorstämplad inom EU. Pawlak, Justyna & Croft, Adrian (2013). "EU adds Hezbollah's military wing to terrorism list". Reuters. 22 juli. reuters.com/article/world/eu-adds-hezbollahs-military-wing-to-terrorism-list-idUSBRE96K0DA (3 okt. 2024)
- 2 Cambanis, Thanassis (2018). "The Israel-Hezbollah Channel". The Century Foundation. 7 mars. tcf.org/content/report/israel-hezbollah-channel (30 sept. 2024).
- 3 Shaikh, Shaan (2018). "Hezbollah's Rockets and Missiles". Centrum för strategiska och internationella studier (CSIS). 5 juli. csis.org/analysis/hezbollahs-missiles-and-rockets (4 okt. 2024).
- 4 Shoval, Lilach (2023). "In nightmare scenario, IDF tries to predict what flare-up with Hezbollah could look like", *Israel Hayom*, 7 aug., israelhayom.com/2023/07/08/unprecedented-rocket-salvo-and-disruption-to-infrastructure-idf-predicts-what-hezbollah-flare-up-could-look-like (30 sept. 2024).
- 5 Foer, Franklin (2024). "The War that Would Not End". *The Atlantic*. 25 sept. theatlantic.com/international/archive/2024/09/israel-gaza-war-biden-netanyahu-peace-negotiations/679581 (1 okt. 2024).
- 6 Srivastava, Mehul; Shotter, James; Clover, Charles & Jalabi, Raya (2024). "How Israeli spies penetrated Hizbollah". *Financial Times*. 29 sept. ft.com/content/6638813e-e2469-4409-a38-95bf60a220a8 (30 sept. 2024).
- 7 Att attackera Israel fram till att man får en vapenvila i Gaza förblir gruppens linje än idag, såväl före som efter Nasrallahs död. Se al-Manar (2024). "كلمة الأمين العام - حول التطورات الأخيرة" (ar. "Generalsekreterarens tal – om den senaste utvecklingen – 202419". (19.09. sept. program.almanar.com.lb/episode/350638 (3 okt. 2024); Asharq (2024). "نعيم قاسم: حزب الله مستمر بأهدافه وستتابع نهج حسن نصر الله" (ar. "Naim Qasem: Hezbollah står fast vid sina mål och vi kommer att följa Hassan Nasrallahs väg". 30 sept. now.asharq.com/episode/-الله-مستمر-30) نعيم قاسم-حزب-الله-مستمر-30) بأهدافه وستتابع نهج حسن نصر الله (30 sept. 2024).
- 8 Shaikh, Shaan (2024). "The Iran-Israel Air Conflict, One Week In". Centrum för strategiska och internationella studier (CSIS). 19 april. csis.org/analysis/iran-israel-air-conflict-one-week (1 okt. 2024); & Bermudez Jr., Joseph S. (2024). "Assessing Israel's Strike on Iran". Centrum för strategiska och internationella studier (CSIS). 3 maj. https://www.csis.org/analysis/assessing-israels-strike-iran (4 okt. 2024)
- 9 Hashmonai, Adi (2024). "'We're in a War, and We're Abandoned': Israel's Northern Evacuees Face an Uncertain Future". *Haaretz*. 4 maj. haaretz.com/magazine/2024/04_05_ty-article-magazine/premium/were-in-a-war-and-were-abandoned-israels-northern-evacuees-face-an-uncertain-future/0000018f-11ac-dc39-a9cf-b5ebf5b0000 (1 okt. 2024).
- 10 *Times of Israel* (2023). "Gallant: Residents of northern border towns won't return before Hezbollah pushed away". 6 dec. timesofisrael.com/gallant-residents-of-northern-border-towns-wont-return-before-hezbollah-pushed-away (1 okt. 2024).
- 11 Fabian, Emanuel (2024). "Gallant tells troops on northern border to be patient as Israel aims to strike deal to restore calm". *Times of Israel* 17 maj. timesofisrael.com/liveblog_entry/gallant-tells-troops-on-northern-border-to-be-patient-as-israel-aims-to-strike-deal-to-restore-calm (1 okt. 2024).
- 12 Menshawi, Mohammed al- (2024). "اغتيال هنية وشكر.. واشنطن بين "الترحيب والقلق" (ar. "Mordet på Haniyeh och Shukr... Washington slits mellan välkomnande och oro"), Aljazeera. 31 juli. aljazeera.net/politics/20241/اغتيال-هنية-وشكر-واشنطن-بين-الترحيب (31/7/ okt. 2024).
- 13 Reda, Nadhir (2024). "حزب الله" يرد على اغتيال شكر «تحت السقف» (ar. Hezbollah svarar på Shukrmordet "under taket"). *al-Sharq al-Awsat*. 25 aug. aawsat.news/pdc6e (30 sept. 2024); Israeliska försvarsmakten (2024). "Statement by IDF Spokesperson RAdm. Daniel Hagari- August 25, 2024". 25 aug. idf.il/en/mini-sites/israel-at-war/briefings-by-idf-spokesperson-rear-admiral-daniel-hagari/august-24.press-briefings/statement-by-idf-spokesperson-radm-daniel-hagari-august-25) /2024. okt. 2024).
- 14 Reda, Nadhir (2024). "حزب الله" يرد على اغتيال شكر «تحت السقف» (ar. Hezbollah svarar på Shukrmordet "under taket"). *al-Sharq al-Awsat*. 25 aug. aawsat.news/pdc6e (30 sept. 2024).
- 15 Ravid, Barak (2024). "Israel destroyed reported Iranian underground missile factory in Syria ground raid". *Axios*. 12 sept. axios.com/2024/12/09/israel-syria-raid (30 sept. 2024).
- 16 Holmquist, Erika, Lund, Aron och Neuman Bergenwall, Samuel, "Spridning av iransk robotteknologi i Mellanöstern" (2023), FOI Memo: 8249, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI). 4 okt.
- 17 Cooper, Helene; Barnes, Julian E. & Bergman, Ronen (2024). "Israel's New Campaign Against Hezbollah Started With Raid in Syria", *New York Times*. 27 sept. nytimes.com/2024/27/09/us/politics/israel-hezbollah-syria.html (30 sept. 2024).
- 18 Murphy, Matt & Tidy, Joe (2024). "What we know about the Hezbollah device explosions". *BBC*. 20 sept. bbc.com/news/articles/cz04m913m49o (3 okt. 2024).
- 19 Israeliska premiärministerämbetet (2024). "Prime Minister's Office Statement". 17 sept. gov.il/en/pages/spoke-cabinet170924 (2 okt. 2024).
- 20 Aljazeera Mubasher (2024). "لبنان.. دمار واسع مع استمرار الغارات" (ar. "Libanon: Omfattande förstörelse när de omfattande israeliska anfallen fortsätter för andra dagen [video]"). 24 sept. aljazeeramubasher.net/news/politics/202430 لبنان-دمار-واسع-في-اليوم-الثاني-من (24/9/ sept. 2024).
- 21 al-Manar (2024). "بالفيديو | تعرف على صاروخ "قادر 1" الباليستي الذي "أدخلته المقاومة في دائرة الصراع" (ar. "På video | Lär känna den ballistiska roboten Qader-1 som motståndet har introducerat i konflikten". 25 juli. almanar.com.lb/12523601 (30 sept. 2024).
- 22 Islamiska motståndet i Libanon (2024). "سيد المقاومة سماحة السيد" (ar. "Motståndets herre, hans höghet Sayyed Hassan Nasrallah, är martyr"). 28 sept.
- 23 Israeliska försvarsmakten (2024). "Press Briefing by IDF Spokesperson RAdm. Daniel Hagari-October 1 (18:50 PM), 2024". 1 okt. idf.il/en/mini-sites/israel-at-war/briefings-by-idf-spokesperson-rear-admiral-daniel-hagari/october-24.press-briefings/press-briefing-by-idf-spokesperson-radm-daniel-hagari-october-1.50.18.pm-2024 (2 okt. 2024).

- 24 Kubovich, Yaniv & Samuels, Ben (2024). "Israeli Army Launches 'Limited' Ground Incursion Against Hezbollah in Southern Lebanon". *Haaretz*. 1 okt. [haaretz.com/israel-news/2024/01.10.ty-article/premium/israeli-army-launches-limited-ground-incursion-against-hezbollah-in-southern-lebanon/0000019246.a1.d2cc-a5d7_e7bd25910000](https://www.haaretz.com/israel-news/2024/01.10.ty-article/premium/israeli-army-launches-limited-ground-incursion-against-hezbollah-in-southern-lebanon/0000019246.a1.d2cc-a5d7_e7bd25910000) (2 okt. 2024); Rabinovitch, Ari & Gebeily, Maya (2024). "Israel beefs up forces on Lebanon border as Hezbollah reports clashes with troops". Reuters. 2 okt. [reuters.com/world/middle-east/iran-says-it-has-finished-attack-israel-amid-fears-spreading-conflict-20242](https://www.reuters.com/world/middle-east/iran-says-it-has-finished-attack-israel-amid-fears-spreading-conflict-20242) 02.10. okt. 2024).
- 25 Fabian, Emanuel (2024). "IDF says some Iranian missiles hit airbases, but no aircraft or major infrastructure damaged". *Times of Israel*. 2 okt. [timesofisrael.com/liveblog_entry/idf-says-some-iranian-missiles-hit-airbases-but-no-aircraft-or-major-infrastructure-damaged](https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/idf-says-some-iranian-missiles-hit-airbases-but-no-aircraft-or-major-infrastructure-damaged) (2 okt. 2024).
- 26 Iran Press, "Överbefälhavaren Bagheri: Om sionisterna inte kontrolleras attackerar vi deras infrastruktur", (1 okt. 2024) سرلشکر باقری: اگر صهیونیست‌ها کنترل نشوند، زیرساخت‌هایشان هدف قرار می‌دهیم (*iranpress.com*)
- 27 Ward, Alexander; Youssef, Nancy A.; Lieber, Dov (2024). "Iran Attacks Israel With Missiles, Drawing Vows of Retaliation". *Wall Street Journal*. 1 okt. [wsj.com/world/middle-east/iran-ballistic-missile-attack-israel-8c418294](https://www.wsj.com/world/middle-east/iran-ballistic-missile-attack-israel-8c418294) (2 okt. 2024); IRNA (2024). "Iran to respond more severely if Zionist crimes continued: Top cmdr.". 2 okt. [en.irma.ir/news/85614949/Iran-to-respond-more-severely-if-Zionist-crimes-continued-Top](https://www.irma.ir/news/85614949/Iran-to-respond-more-severely-if-Zionist-crimes-continued-Top) (2 okt. 2024).
- 28 Hunnicutt, Trevor; Spetalnick, Matt & Ward, Jasper (2024). "Biden says US would not support Israeli strike on Iran nuclear sites". Reuters. 2 okt. [reuters.com/world/middle-east/biden-says-he-does-not-support-attack-irans-nuclear-sites-202402.10.3](https://www.reuters.com/world/middle-east/biden-says-he-does-not-support-attack-irans-nuclear-sites-202402.10.3) okt. 2024).
- 29 Tom Bennett, "Biden says US discussing possible Israeli strikes on Iran oil facilities" BBC, (4 okt. 2024)
- 30 Holmquist, Erika, Lund, Aron och Neuman Bergenwall, Samuel, "Spridning av iransk robotteknologi i Mellanöstern" (2023), FOI Memo: 8249, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI). 4 okt.
- 31 Fabian, Emanuel, "IDF deploys another division to take part in southern Lebanon ground op", Times of Israel, 2 oktober 2024, https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/idf-deploys-another-division-to-take-part-in-southern-lebanon-ground-op (202404.10.).
- 32 Reichman University, "An Interview with the Head of the IDF Military Intelligence Directorate", 22 maj 2023, [runi.ac.il/en/research-institutes/government/ips/herzliya-conference/hc2023/vod](https://www.runi.ac.il/en/research-institutes/government/ips/herzliya-conference/hc2023/vod) (202430.09.); Reichman University, "Chief of the General Staff, IDF", 22 maj 2023, [runi.ac.il/en/research-institutes/government/ips/herzliya-conference/hc2023/vod](https://www.runi.ac.il/en/research-institutes/government/ips/herzliya-conference/hc2023/vod) (202430.09.).
- 33 Neuman Bergenwall, Samuel (2024).
- 34 Mabam är en akronym på hebreiska och står för "kampanjer mellan krig".
- 35 Neuman Bergenwall, Samuel (2024).
- 36 Prime Minister's Office, "Statment by PM Netanyahu", 28 september 2024, <https://www.gov.il/en/pages/spoke-statement280924> (202304.10.).
- 37 Neuman Bergenwall, Samuel (2024). "Israeliskt militärt tänkande: från gräsklippning och gräzonsoperationer till storkrig" (FOI Memo 8585). Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI). 3 okt.
- 38 Asharq (2024). "نعم قاسم: حزب الله مستمر بأهدافه وسنتابع نهج حسن نصر الله" (ar. "Naim Qasem: Hezbollah står fast vid sina mål och vi kommer att följa Hassan Nasrallahs väg". 30 sept. [now.asharq.com/episode/نعم-قاسم-حزب-الله-مستمر-بأهدافه-وسنتابع-نهج-حسن-نصر-الله](https://www.asharq.com/episode/نعم-قاسم-حزب-الله-مستمر-بأهدافه-وسنتابع-نهج-حسن-نصر-الله) 30 sept. 2024).
- 39 Foer, Franklin (2024). "The War that Would Not End". *The Atlantic*. 25 sept. [theatlantic.com/international/archive/2024/09/israel-gaza-war-biden-netanyahu-peace-negotiations/679581](https://www.theatlantic.com/international/archive/2024/09/israel-gaza-war-biden-netanyahu-peace-negotiations/679581) (1 okt. 2024).
- 40 "Gaza: Israel's Imposed Starvation Deadly for Children" *Human Rights Watch* (*hrw.org*) (9 april, 2024)
- 41 سردار سلامی: رژیم صهیونیستی حمله کند از مبدأ ایران مورد تهاجم متقابل قرار می‌گیرد - ایرنا (*irna.ir*)
- 42 AP News, "Satellite photos suggest Iran air defense radar struck during apparent Israeli attack" (23 april, 2024); CSIS, "Assessing Israel's Strike on Iran" (3 maj, 2024); Palmer, Alexander; Byman, Daniel; Jones, Seth G. & Bermudez Jr., Joseph S. (2024). "Assessing Israel's Strike on Iran". Centrum för strategiska och internationella studier (CSIS). 3 maj. <https://www.csis.org/analysis/assessing-israels-strike-iran> (4 okt. 2024)
- 43 Khabar online, "Skälet till martyren Raisis helikopterkrash har tillkännagivits, فوری/علت اصلی سقوط بالگرد شهید رئیسی اعلام شد/خرابکاری - خبر آنلاین (2 sept, 2024) -"
- 44 Sokol, Sam (2024). "Security chiefs, negotiators, US all said blaming Netanyahu for tanking hostage talks". Times of Israel. 4 aug. [timesofisrael.com/security-chiefs-negotiators-us-said-all-blaming-netanyahu-for-tanking-hostage-talks/](https://www.timesofisrael.com/security-chiefs-negotiators-us-said-all-blaming-netanyahu-for-tanking-hostage-talks/) (3 okt. 2024).